

FEL

93

93

Y. Floch

Feiz ha Breiz

Renet gant an Aotrou PERROT

KOUMANANCHOU DIOUZ AR BLOAZ :

Breiz 13 lur. — Frans ha broiou stag outi 15 lur
Evid ar re a zo e diavêz bro 20 lur
Koumananchou a enor 20 lur

Kasit ho koumananchou, dre chek-post da : M. l'ADMINISTRATEUR DE « FEIZ HA BREIZ », SCRIGNAC (Finistère).
C. C. 21.802 Rennes.

An traou kaera a weloc'h e Bleun-Brug Plougastel :

D'AN 21 A VIZ EOST, e vezo digemeret e Plougastel, gand ar brasa enoriou, da greisteiz, relegou sant Gwennole, ar re viret e Montreuil, e eskopti Arras, koulz hag ar re viret e Breiz-Izel.
Da 20 eur 30, BELLHADEG VREZONEK.

D'AN 22, da 10 eur, PARDON bras sant Gwennole, e iliz-parrez Plougastel. — Da 14 eur, gousperou ha proesion bras relegou sant Gwennole. — Da 15 eur 30, c'hoariadeg, kaniri, soniri ha korollou breizek ha keltiek. — Da 21 eur, e tal ar C'halvar, BURZUD ADSAVIDIGEZ BREIZ, a vezo diskleriet gant c'hoari-rien wella Breiz-Izel hag harpet gant son ar c'hleier, an trompilhou hag an ograou.

D'AN 23, da 9 eur ha da 14 eur : STUADIADGOU. . . Da 20 eur 30, C'HOARIADG VREZONEK.

D'AR 24, eus a 8 eur da 11 eur, KENSTRIVADEGOU bloaveziek ar Bleun-Brug.

Da 11 eur, OFERENN-BRED milvet bloaz adsavidigez Breiz, e tal ar C'halvar. Prezegenñ vrezonek gand an Ao. Trehiou, eskob Gwened. — Da 12 eur, lein ar Bleun-Brug. — Da 14 eur, EISTEDDFOD : soniri, kaniri ha roidigez prizioù ar Bleun-Brug.

D'AR 25, TRO LEON, dreist-holl evit gwelet Lanriouare ha Runeven, lec'hioù brudeta Breiz-Izel gant stourmajou ar bloaz 937.

2^{vet} BLOAVEZ — Nⁿⁿ 8

MIZ EOST 1937

FEIZ HA BREIZ

Breiz o tiskouez he anaoudegez vat

Evel m'hon eus lavaret, meur a wech, hor Breiz-ni, laeret, dismantret ha flastret gand an Normaned, a zo bet adsavet, mil bloaz a zo, da genver ar bloaz-man, hag an hini a labouras ar muia d'hen adsevel a voe eur manac'h eus a Landevenec, t'c'het, gand e genvreudeur, betek kêr Montreuil, er Pikardi.

Eur wech t'c'het an Normaned, ar Vretoned, evit diskouez o anaoudegez vat, a roas dourn d'an Abad Yann, da adsevel manati Landevenec, devet er bloaz 914, en eur rei d'ezan gwiriou, ilizou ha parrezioù a-bez, a-leve ; setu petra lavar, war gement-se hon istorier bras, an Aotrou Arzur de la Borderie, e trede leor e « Histoire de Bretagne », p. 157 :

« Les services exceptionnels rendus à la Bretagne et à Barbetorte par l'abbé Jean de Landevenec faisaient de la restauration de cette maison une dette nationale. Barbetorte ne la renia point ; il prit sous sa protection Landevenec, et l'on sait la magnifique donation qu'il lui fit en 945 : les paroisses de Batz et du Croisic, de Sucé, de Saint-Mars ; à Nantes les églises de Sainte-Croix et de Saint-Cyr ; de grands droits dans les pêches, les vignes, les salines, — le duc prodigua ses dons et fournit d'amples ressources pour relever l'abbaye. Les seigneurs de toute la Bretagne s'unirent au duc, principalement, comme c'était naturel, ceux de Cornouaille. Le vicomte Dilès, les dames Alarun et Iunargant donnèrent à Landevenec la pa-

roisse de Dineule (aujourd'hui Dinéault) et de grands biens dans celles de Plonéour Cap-Caval, de Beuzec, de Pumerit, de Fouesnant, de Plouzevet. Le comte Budic sur son lit de mort offrit à saint Gwenole la paroisse d'Edern, pendant que le comte de Léon, Even le Grand, lui aumônait les trêves de Laneuffret et de Lan-Rivoare, et Moysen, seigneur du Broërec, celle de Nevez en Carentoir, etc... Aussi la succession des abbés de Landevenec se poursuit régulièrement après Jean. »

Klevet a reomp lavaret ec'h adsaver manati ar Bot-Gwenn, e kichen Plénée-Jugon hag hini Bon-Repos, e kichen Gouarec ; eul levnez vras e vefe, evit Breiz a-bez, ma c'hellfed staga ivez, evel breman mil bloaz da ad-sevel abati Landevenec, kosa hini Breiz-Vihan, evid ober anezan, evel m'her skriven, e « Feiz ha Breiz » mezeven 1928, eur gwir vanati breizat ha nann eun ti gall ouspenn e Breiz. Her gedal a raer mil bell a zo. Charles de Gaulle her goulenne pa skrive, er bloaz 1865, ar c'homzou-man :

« S'il m'était permis d'exprimer un vœu..., ce serait de voir un ordre religieux nouveau ou, du moins, une division spéciale d'un ordre religieux ancien se consacrer, sous l'invocation des vieux saints savants des deux Bretagnes, à la prédication et à l'instruction de la jeunesse de toutes les classes dans les pays celtiques. Et cela principalement par le moyen des langues indigènes. » (1).

Ha kement-se, hep mar ebet, a vefe kavet mat gand an Iliz, a gar gwelet an holl boblou o viret hag o lakat da vleunia o yezou o-unan.

Ar wirionez-se a zo bet diskleriet, e Quebec, er sizuniou tremenet, gand an Aotrou Mozzoni, kannad ar Pab e Ottawa, dre ar c'homzou-man :

« La Papauté, qui, un jour, a baptisé [votre] race... a aussi béni et soutenu votre volonté de vivre ; par cela même, elle a voulu la conservation de

(1) Les Celtes au XIXe siècle, p. 51.

votre langue, note distinctive d'un peuple dans l'histoire.

« Dans son récent livre sur « Le Canada, puissance internationale », André Siegfried a affirmé : « Dans l'Amérique du Nord, qui parle anglais, l'Eglise ne se solidariserait certainement pas avec la petite minorité qui reste attachée à notre langue. »

« L'hommage de votre Congrès prouve une fois de plus que ce jugement n'est pas juste. La Papauté ne prend pas fait et cause pour une langue en particulier, même si elle est celle d'un bloc de 125 millions. Mais elle protège la langue de chaque peuple, parce que c'est l'expression première et suprême de l'homme. Un regard jeté sur les Concordats d'après-guerre suffit pour vous convaincre de mon affirmation.

« Je suis heureux de proclamer ici ce soir, l'histoire est là pour en faire foi, que le Saint-Siège n'a jamais voulu pour sa part et qu'il ne voudra jamais circonscrire le domaine de votre langue à telle ou telle province quand elle est l'expression sincère d'un peuple qui se propage et qui s'affirme.

« Soyez unis, soyez forts, perfectionnez votre génie national, agrandissez le rayonnement de votre âme latine et catholique, multipliez la puissance conquérante de votre peuple, et soyez assurés que, comme aujourd'hui le Pape Pie XI, demain ses successeurs béniront toujours votre marche ascendante et l'avenir de votre jeune nation.

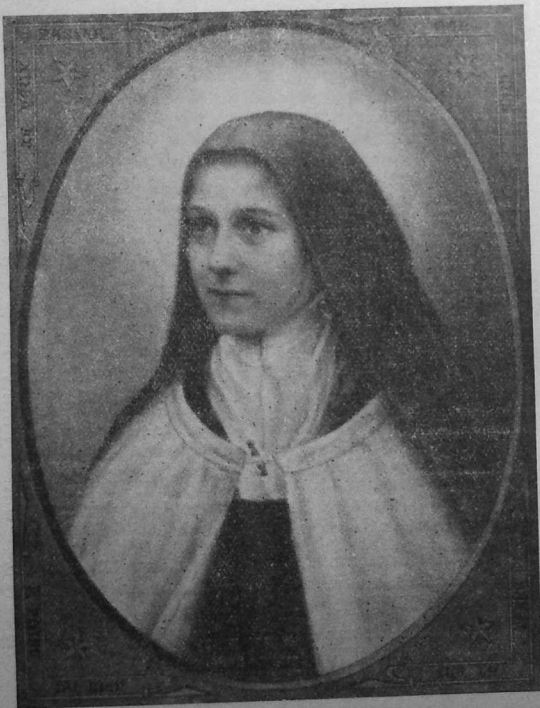
«La Papauté, a conclu le prélat, tient en ses mains des secrets de la vie profonde pour tous les peuples dans le développement de leur histoire. »

Gwella-se, eta ma c'hell Bretoned an XX^{vet} kantved ober, e kenver Landevenec, eun tamm, ar pezh o deus grêt Bretoned an X^{vet} kantved.

Kement-se a raint ma vezont holl a-unan : holl evit Breiz ha Breiz evit Doue !

Y.-V. PERROT.

E Lisieux, eur mor a dud a veul ar Zakramant ha Santez Tereza

Al leanez Tereza ar Mabig Jezuz, ar werc'hez he devoa kuzet he buhez gand he vertuziou en eun doare ken dispar, a sked muioc'h mui, dre he santelez, war bep tachenn, eus ar bed : n'eus ket eur c'hristen ha n'hec'h anavezfe ket ; n'eus ket unan eus hon ilizou ha n'he defe ket gret eun digemer laouen d'he skeudenn. N'eus ket da veza souezet, p'eo gwir, hervez he c'homzou, e « tremen he baradoz oc'h ober vad war an douar hag o lakât da ganna warnan eur glao a vleuniou roz ».

EUN ILIZ-VEUR ENOR DA SANTEZ TEREZA

Katoliked ar Frans hag ar bed, dre garantez evid ar zantez, o deus sentet ouz galvadenn an Aotrou Picaud, eur Breizad, eskob Bayeux ha Lisieux, hag o deus kaset d'ezan o aluzen evit ma vo savet iliz-veur Santez Tereza. Daoust d'an aked a zo bet implijet evit kas al labour da benn abarz bodadeg bras ar Zakramant meulet ra vezo, an iliz n'eo ket c'hoaz peurachuet ha meur a dra a zo c'hoaz da gempenn en dro d'ezi. Lavarout a raer zoken ne vezo ket peurwisket araok bloaz aman.

KANNAD BRAS AR PAB ER FRANS

Evit benniga an iliz nevez hag evid ive ren kendalc'h broadel ar Zakramant meulet ra vezo, hon Tad Santel ar Pab, Pi XI, a zigas davedomp evel kannad ar C'hardinal ker brudet Pacelli ; zoken m'en defe bet gellet, ar Pab a vefe deuet e-unan en hon touez. Eur garantez ker birvidik evidomp a dle ober d'hor c'halonou tridal.

Enor bras a zo bet grêt d'ar C'hardinal Pacelli p'eo digouezet e Bro-C'hall. Ar C'hoularnamant zoken a zo bet et d'hen diambroug ; an Ao. Delbos, ministr an traou a zianvaez bro, ar c'holonel Marceau, kaset gant Prezidant ar Republik, an A. Villet, prefet ar Seine, an A. Lange-ron, prefet ar Polis, eur vataillon gwardou republikan, a zo war gae gar Lyon e Pariz, d'an 9, a-unan gand ar C'hardinal Verdier, eskibien, beleien, kristenien desket hag anavezet, o c'hedal mac'h en em gavo kannad ar Pab.

Da 10 eur 15, an trêen a zo er gar hag ar C'hardinal a zo digemeret e kreiz al levnez ar vrasa, epad ma strak

an daouarn, Klevout a raer ive : « Bevet ar Pab ! Bevet ar Pab ! » Araok pignat er c'harr-dre-dan, ar C'hardinal a jom eun tachad da gomz gand ar ministr Delbos ; unan eus e c'heriou d'ezan : « Bras meurbet eo va levenez da c'hellout bale a-nevez war zoutar ho pro ».

E Lisieux an digemer grêt da gannad ar Pab a zo bet ive kaer meurbet. D'ar zadorn, en abardaez, an A. Picard, gant tost da 70 eskob, a zo er gar. En o c'hichen, e c'heller gwelet an A. Angeli, prefet ar C'halvados, a dle reseo ar C'hardinal e hano ar C'houarnamant ; sous-prefet Lisieux hag ar mear ; evid enori ar C'hardinal Pacelli, ez eus ive, renket war an hent a heulio, teir vataillon soudarded war droad hag unan war loan. En eur ger, n'eus bet espernet netra evid ober da Gannad ar Pab an digemer ar c'houeka.

PREZEGENN AR C'HARDINAL PACELLI

D'ar yaou, 8 eus ar miz, ouspenn 40.000 paotr ha paotrez a ziredas a bell hag a dost da veuli an Osti zantel, ha, goude kreizdeiz, Eskob Rouan a reas d'ezo eur brezegenn vrao tennet diwar gomzou an Tad Santel Pi XI : « Bez' e vezo sent e touez ar vugale » aketus da gomunia. En deizioù a-c'houdevez, kalz a dud yaouank ha war an oad, kalz a veleien a deuas da zelaou kaozadennou diwarbenn ar Zakramant ha santez Tereza.

Evelato, d'ar zul 11 eo ec'h en em vodas eur mor dispar a dud, en iliz nevez hag en dro d'ezi. Da 9 eur 10 ouspenn 200.000 den a dride war al leurenn, pa voe gwelet ar C'hardinal Pacelli o venniga an ti dudius savet da zantez Tereza. Goude al lidou-ze, en eur galleg freas, an Eskob bras a reas eur brezegenn zispar meurbet. Displega a reas tri mennoz uhel : an Iliz a zo templ an Aotrou Doue, ar C'hendalc'h en enor d'ar Zakramant a zo templ Doue, ene santez Tereza a zo templ Doue. Hag en tri dempl-ze, newel nemet eun templ : Jezuz savet a varo da veo. « Rak er C'rist, Roue divarvel ar c'hantvejou, eman hor buhez ; Ennan, ema heol ar c'hendalc'h-man en enor d'ar zakramant ; Ennan, eman gloar Tereza eus Lisieux... Er C'rist, e vev E iliz gant holl rouantelez Doue er bed-man. O ! perak eta ar bed n'hen anavez ket ? Perak en deus

kas outan, epad koulskoude ma rank, en nenv, war an douar hag en ifern, pep glin plega da hano Jezuz ha pep yez anzav E c'hloar ?... Evidomp-ni, ra vezo ar C'rist, evel ma voe evit sant Paol, hor buhez ! » Tost da eun eur e padas ar brezegenn, ha goude an oferenn, eun nebeut araok kreizdeiz, e voe klevet lavarout edo an Tad Santel ar Pab o vont da gomz d'e vugale bodet e Lisieux.

MOUEZ AN TAD SANTEL AR PAB

Pebez levenez a baras, d'ar c'helou-ze, war dal an dud ! Pebez levenez vrasoc'h c'hoaz, pa gouezas komzou an Tad karantezus e pleg o skouarn !

« Setu Ni, emezan, ganeoc'h, ar Mesaer gand e zened ker, an Tad gand e vugale meurbet karet.

« Dont a reomp davedoc'h evit pedi ganeoc'h, o kredi start ez eo aze an doare an talvoudusa, zoken an doare ar muia ret da gemerout perz ganeoc'h en c'uriou ker santel a ro Doue d'eoc'h.... »

Goude beza lavaret pegement eo talvoudus ha ret evidomp pedi, e c'houlenn pedi evit ma reno ar peoc'h er bed ker reuziet war ar poblou gwasket hag ankeniet ; evit ma santelaimp ha ma savetaimp hon eneoù oc'h ober anezo ilizou beo evit Doue a jomo enno gand E c'hras hag E holl vennoziou ; evit ma sikourimp ar re 'zo karget eus ilizou beo hon eneoù da gas ervat da benn o c'hefridi. Goulenn a ra ma pedimp evitan evel ma ped evidomp hag e ro d'eomp e vennoz.

EVEL SANTEZ TEREZA

KAROMP JEZUZ EN HOSTI

Kaer meurbet eo bet gouelioù Lisieux ; ar Zakramant a zo bet meulet, santez Tereza a zo bet enoret. Ra zeuy ar zonz eus deveziou ken dudius d'hon dougen da vale bepred war roudou santez Tereza, da veza evel di, bepred izel a galon ha leun a garantez evit Jezuz chomet war an douar er zakramant meulet ra vezo dre garantez evidomp ; ha neuze hon devezo evel di eur vuhez talvoudus hag eur baradoz dudius.

M. S.

War an daoulin pa zeu an noz

Staget oar da vat gant an eost.

Epad teir zizun breman, pe beder, diouz ma troio an amzer, emaoomp o vont da veva, war ar mêz, derveziou tenn hag ankenius.

Ne vezo da c'hortoz bemdez, nemet kregi yut el labour, mont war araok, hep kaout damant d'ar c'horf ha d'ar skuizder.

« Gounit a ri da vara diouz c'houezenn da dal », a lavaras ar C'hrouer d'hon tad kenta, goude e bec'hed ; na pegement her santimp-ni, labourerien douar, er sizunveziou-man !

E nep lec'h all ebet, e gwirionez, muioc'h eget «n hon touez, e komprenner kerkoulz ar gomz-man « n'eus netra hep poan ».

Poan a zo bet oc'h hada, er goanv diweza, dreist-holl ; poan a vezo oc'h eosti.

Poan hon eus bet dija, rak graet hon eus, hep distag, tri derveziad medi.

An heiz hag ar c'herc'h a zo war hed.

Ar vederez, bleinet gant va zad, ha chachet gant daou loan krenva an tiegezh, a zo aet, a-dreuz hag a-hed, ar parkadou, hag he deus diskaret, renkad goude renkad, ar c'holoennou-ze a zeblante skuiz o tougen pouez o greun. An herdin bet liammet ganeomp, ha taolet, aman hag ahont, war an douar, a zo henvel ouz korfou maro kouezet war eun dachenn a vrezel.

Warc'hoaz, pa vezint dizec'het mat, e raimp kakua-dou anezo, hag e skoimp war ar gwiniz.

N'eus ket a amzer da goll. Ha petra deufe hon eost da veza, ma ne labourfemp warnan, nemet edoug eiz eur

bemdez ? Abaoue goulou deiz, er mintin-man, betek serr-noz, n'omp ket bet ehanet da vont en-dro.

Pegen c'houek eo azeza ouz taol ar gêr evit koan, ha nag e kavomp gwirion hirio komzou ar zôn :

« *An neb a c'houez bemdez a c'houit e repoz,
« D'an dud vat, Doue en deus graet an noz.* »

War-du ar repoz, eo eman breman hor c'horf paour, brevet gant ar skuizder, oc'h huanadi...

Met araok, daoust pegen pounner eo va daoulagad, daoust pegen skarnilet eo va ene, e fell d'in, gant holl dud an ti, koueza d'an daoulin, kroaza va daouarn, dastum, evel en eun hordenn, va holl foaniou an deiz, evit o c'hinnig da Zoue : « Va Doue, abaoue ar mintin, em eus bevet, e c'heller lavaret, e kreiz ho madoberou diniver, ha reuzeudik ma 'z oun, n'am eus ket sonjet ennoc'h ! Penaos em bfe ar galon da chom hep ho trugarekat en abar-daez-man ?

Siouaz, va Doue, re am eus lezet a gabestr gant va skianchou, kalz re a anken, a dregas am eus kemeret gant al labour hag an traoù a oa en-dro d'in. E-lec'h lakaat va fizians ennoc'h hepken, em eus fiziet re em nerz, em gal-loud, ha setu parak pa eur ar boan, ez oun bet trist, hag em eus kavet ken pounner samm an dervez...

Va Doue, pardonit d'in va fec'hejou. Evel m'ho peus va diwallet a-hed an deiz-man, beilhit warnoun edoug an noz, benniget ar pennad kousket ez an da ober evit kaout nerz, adarre warc'hoaz, da labourat, d'ho servicha.

En em rei a ran d'eoc'h, o va Doue, evel m'emaoun, dic'hras, dic'halloud, skuiz, hag evel torret holl va izili ouzin. Ar mennoziou-ze eo a glaskan diskleria da Zoue, em fedenn verr, war va daoulin, pa zeu an noz.

L. B.

Eizvet kantved

Abati 'r Botgwenn

1137 -- 1937

« Goude ar gousperou, an Abad hag ar venec'h bodet, en dro da vez hor breur Jili, a gano, bemdez, eul « Libera », evid ene hor breur koulz evit hon hini ha re hon tud en hor raok ha war hol lerc'h. »

Setu petra c'hourc'hemenne Per III, du Breiz, en eul lizer a gase, er bloaz 1450, da abati Itron Varia 'r

E kreiz an daolenn, maen-bez Jili Breiz.

Botgwenn (1), e parrez Plénée-Jugon, e kreiz etre Moncontour ha Dinan.

Al « Libera »-se, dilezet tost da gant hanter kant vloaz a zo, da lavaret eo abaoe amzer an Dispac'h ruz a stlapas ar venec'h er miz eus ar vro, a vezo kanet adarre, bemdez, adalek an 29 a viz gouere 1937.

En dervez-se, goude ar gousperou, e vezo grêt pedenn war bez ar paour kêz Jili, breur yaouanka Fransez I, Duk Breiz.

Hag ar bedenn-se a vezo grêt war ar maen-bez a oa war bez Jili, a zo warnan e skeudenn, hag a oa miret, abaoe ar bloaz 1862, e mirdi Sant-Brieg ; kaset e vezo d'e lec'h koz abenn gouel an 29 a viz gouere.

Eun dervez a laouenedigez hag eun nevezenti vat d'ar Vretoned e vezo an dervez-se evit eskopti Sant-Brieg ; an Aotrou Serrand a vezo e penn ar gouel hag en dro d'ezan an Aotrou André de la Villerabel, arc'heskob Melitena ; an Aotrou Florent de la Villerabel, eskob Ancey ; Raoul Harscouët, eskob Chartr.

Eiz kant vloaz a zo, er bloaz-man, abaoe m'eo bet savet abati ar Botgwenn, gant Olier II, Aotrou Dinan hag Agnorea Penteur, e bried.

Daouzek manac'h eus a abati Begard eo a yeas d'ar Botgwenn ; bugale sant Bernez a jomas eno, adalek neuze, betek ar bloaz 1790 ; abaoe an abati, siouaz, a zo kouezet tamm ha tamm en e boull ; eus an iliz, ne jom mui nemet ar mogerioù.

Bez Jili Breiz ne oa warnan mui nemet drez ha spern ; daoust da-ze, an dud diwardro, a deue da bedi, en e gichen hag a lake goulou da zeñ, er pres maen koz, ma veze miret ennan gwechall, gand ar venec'h, ar zakramant meulet ra vezo.

Mat, eur vuhez nevez, a drid dre eno ; ar venec'h a zo distroet ; an drez hag ar spern a zo stlapet en tan ; ar mogerioù koz a c'hoarz dindan bannou heol an hanv.

(1) Hano an abati a veze skrivet Boquen, betek hen, gand ar C'hallaoued ; eun dra vat e vefe rei d'ezan, goude e adsavidigez, e hano koz ha gwirion.

D'an 29 a viz gouere, an oferenn a vezo kanet etre mogerioù disto an iliz koz, war eun aoter hag e veze laketa al loened da zebri warni.

An Aotrou Serrand, eskob Sant-Brieg, a raio ar brezegenn hag ar venec'h nevez a lakao mogerioù an iliz koz da dregerni gant an tonioù a oa bet kanet enni epad seiz kant vloaz.

An Iliz a zo koz ha bepred yaouank ! sevel, adsevel, hep morse fallgaloni, setu he ger !

Ar pezh a dremen e Botgwenn, a dremenno, fizians hon eus, dizale, e Landevennec.

H. Y. V. 1937

KAMP KERAEEZ, 12, 13 a viz east.

KAMP AR VOD : Nozvezad 14 ha 15 a viz east, war Menez Kador.

GOUEL HERBERC'HTI YAOUANKIZ VREIZ

Liderez-enor evit Milvet bloaz Adsavidigez Breiz. Kanaouennoù, Tantad war Menez Kador. Prezegenn war Alan Barvek, gand P. S. Durivault.

KAMP AN TREHOÙ, Nozvezad 15 d'ar 16 a viz east.

KAMP AR SKOL HANV, Loperhet, Plougastel, eus ar 17 d'an 30 a viz east.

Arnodenn ar Symbol.

Bodadenn studi etre Herberc'htidi.

Evit pep tra : Skriva da Jermen Breton, Pleiber-Christ (Finistère).

SELAOUIT MAT : war Menez Kador, e vezo grêt gant H. Y. V., eun tantad en noz etre 14 hag ar 15 a viz east, en enor da Vilvet bloaz Adsavidigez Breiz (1937-1937).

BLEUN-BRUG E PLOUGASTELL : 21, 22, 23, 24 ha 25 1937 a VIZ EAST

Eun diverra eus ar pezh a vezo :

D'an 22 : PARDON SANT GWENNOLE. — Oferenn ar pardon a vezo kanet da 10 eur gand an Aotrou P. Cassez, chaloni a enor ha Rener Skolach santez Austrebertha Montreuil.

An Aotrou Grall, chaloni a enor, ha person e Kraozon a raio ar brezegenn.

Da 14 eur, gousperou ha prosesion bras relegou sant Gwenole.

Goude ar gousperou, war blasenn ar C'halvar, korolou, kaniri ha soniri.

Da 21 eur, war an hevelep plasenn, e vezo diskleriet Burzud bras adsavidigez Breiz ; ar pezh kaer-se ne vezo c'hoaricet nemed eur wech.

D'an 23, DERVEZ AR STUDIADDEGOU.

I. — Eus 9 eur da greisteiz :

1. — *Ar Bleun-Brug eus a viz east 1936 da viz east 1937*, gand an Aotrou Arzur DE DIEULEVEULT.
 2. — *Emgann Runeven, er bloaz 937 ; ar pezh a gomz anezan c'hoaz, en deiz a hizio*, gand an Aotrou CALVEZ, person Lesneven.
 3. — *Korfou Sent Breiz, e Montreuil*, gand an Ao. CASSEZ, Rener Skolach Santez Austrebertha, e Montreuil.
 4. — *Notennoù diwarbenn skridoù koz abati Landevennec*, gand an Tad GODU, O.S.B., eus Menez-Mikael.
 5. — *Bannou Spered Iwerzon oc'h en em fuita e Breiz, dre Landevennec*, gand an Tad GOUGAUD, O.S.B., eus abati Sant Mikael Farnborough.
 6. — *Ar studioù keltiek hag an doare da lakat ar broioù keltiek da gaout muioc'h a zarempred an eil gand eben*, gand an Doktor Ger. M. J. HAES, kelenner e Nivelles, Beljik.
-

II. — Eus 14 eur da 18 eur :

1. — *Breiz a vev, dre he c'houerien*, gand an A. F.-M. JACQ, sekretour bras emgleo al Labourerien-douar, eus a Landerne.
2. — *Breiz a vev, dre he zud a vor*, gand an A. F. ANDOUARD, sekretour bras an dud a vor, Sant-Malo.
3. — *Breiz a vev, dre he artizaned*, gand an A. GUILLOU BERTHOU, sekretour bras Emgleo an Artizaned e Sant-Brieg.
4. — *Breiz a vev dre he oberourien*, gand an A. Yvon BERTHOU, eus a Zant Mark.
5. — *Breiz a vev dre he studierien*, gand an A. Gab MOAL, sekretour ar Brezoneg er skol, eus a C'hourin.
6. — *Breiz a vev dre he zud a iliz*, gand an A. L. AR FLOC'H, kelenner e skolach Lanuon, rener *Studi hag Ober*.
7. — *Breiz a vev dre he soniri*, gand an A. BOTE-RAOU, person Gwitevede.
8. — *Breiz a vev dre he arzoù kaer*.
9. — *Breiz a vev, dre he gwiskamanchoù*, gand an Itron GALBRUN, eus Begard.
10. — *Breiz a vev, dre he skoliou*, gand an A. Yann FOUERE, rener ar Brezoneg er Skol.
11. — *Breiz a vev dre he ziegeziou kristen e komzer enno brezoneg*, gand an Itron Vefa DE BELLAING, eus a Zant-Brieg.
12. — *Breiz a vev dre m'he deus gwir da vev*, gand an A. L. FUR, kelenner e skol-veur gatolik Paris.

D'ar MEURZ 24.

Da 11 eur : OFERENN milvet bloaz adsavidigez Breiz, a vezo kanet gand an Tad Godu hag harpet gand Menec'h Kerveneat ha gand an holl strolladoù kanerien diredet d'ar gouel.

An Ao. Trehiou, eskob Gwened, a ray ar brezegenn.
Da 14 eur, EISTEDDFOD ar Bleun-Brug.

Evit kaout muioc'h a sklerijenn war bep tra goulennit adalek hanter eost leor

Reolennoù Bleun-Brug Ploug stel

Eiz real, dre ar post.

Her goulenn ouz Union des Œuvres Bretonnes, Pleyber-Christ.

Evit beza didrabas epad ar goueliou, goulennit e bureo ar Bleun-Brug, e ti-kêre Plougastel, eur gartenn a 25 lur hag a roio gwir d'eoc'h da welet ha da glevet kement tra ho pezo c'hoant da welet ha da glevet er pevar dervez goueliou.

Kenstrivadegoù ar Bleun-Brug er Skoliou

Er miz tremen, ar Bleun-Brug en deus grêt tro ar skoliou a felle d'ezo lakât o bugale da gemeret perz e kenstrivadegoù an diskleria, an displega hag al lenn.

Ar wech kenta eo d'ar Bleun-Brug sevel e genstrivadegoù en doare-se, hag, hon eus gwelet pebez labour kaer ha talvoudus meurbet a c'heller ober hiviziken e skoliou Breiz-Izel, war dachenn ar brezoneg hag istor Breiz.

Setu aman ar skoliou hon eus bet ar blijadur da welet : Sant-Joseph Landivisio; skol gristen ar merc'hed, e Plouider; skol gristen ar merc'hed, e Plouvorn; skol gristen ar merc'hed, e Cleder; skol Sant-Joseph Landerne; skol Santez-Anna, Plougastel; skol Santez-Berc'hed, Loperchet; skol Itron Varia Loretta, Plogonnec; skol Viktoria Konan a Zant-Luk, Cast.

En holl skoliou-se, ez eus bet grêt eun digemer eus ar re galoneka d'ar Bleun-Brug; paotred ha merc'hed o deus diskouezet splann e karent yez o bro hag e ouient mat Istor Breiz, dreist-holl ar pezh a dremenas en hor Bro, mil bloaz a zo. Ya! desket o deus penn-da-benn leor Milvet bloaz adsavidigez Breiz.

Displeget o deus barzoniezoù an Aotrou Guillou, Glaoda ar Prat ha Mari-Anna Abgrall, gand ijin ha kalon.

Ar re genta eus ar vugale-se a vezo priziet a 'z ay da Vleun-Brug Plougastel. Holl skoliou Breiz-Izel, er bloaz a zeu, a zigoro o doriou da varnerien ar Bleun-Brug.

BREIZ E KAONV

Taolenn diweza arvest kenta
Burzud bras adsavidigez
Breiz

a vezo diskleriet evel m'hon deus hel lavaret, d'ar zui 22 a viz eost da nav eur, diouz an noz, e Plougastel, war blasenn an Iliz, e kichen ar c'halvar.

....Er bloaz 914 emamp.... Al laeron vor, an Normaned, a zo deuet da ober o mistri e Breiz....

Sonet eo bet kloc'h ar brezel, dre holl e touriou Breiz-Izel.

E Landevennec, kalon Breiz, ema 'n tan gwall, eun tan direiz. War hent an harlu, he menec'h, gand o relegou sakr a dec'h. E kraban dir an Normaned eman Bro gaer ar Vretoned....

E kreiz an noz, e klever mouezioù Bretoned en o fasion, o c'hervel Breiz o Bro, o c'hervel o mamm.... Ar c'hleier a zon kaonv da Vreiz.... Hag e weler Breiz, he mantel gaonv ganti o ouela dirak korfou he bugale, kouezet war dachenn ar brezel eviti...

Ar c'hanerezed, mantellou-kaonv ganto, a deu da zaoulina dirak an daolenn druezus-se. Eur vouez a gan (war don kantik an Anaon).

*Pa oa hor Breiz e kreiz he brud,
Yaouankiz flamm ha leun a dud,
A-bell e teued daveti....
An holl breman a dec'h diouti...*

Mouezioù all a-unan :

*D'ar re a gouez e kreiz ar stourm,
Astennit, Doue mat, ho tourn,
Ma vint e peoc'h
En nenv ganeoc'h.*

*Korfou he Sent, ét da Vro-C'hall,
Flastret eo bet he mibien all,
He mantell gaonv he deus laket,
He c'hroaz da zougen zo kalet....*

Ar c'hleier a zon glasou... ha souden, e kreiz an noz sioul, eur vouez a gemenn d'eomp ar c'helou mantrus-man:

Breiz a zo maro !...

Ha pep tra a gouez en noz du dall !...

Diretit holl, kenvroiz karet da velet :

Burzud bras adsavidigez

937 - Breiz - 1937

Plougastel — Plougastelliz

Ar re a yelo da c'houeliou ar Bleun-Brug da Blougastel a welo bugale hag ive tud vras gwisket koant gant dilhad bro Vreiz.

E kalz parrezioù, siouaz ! abaoe ar brezel eo bet dilezet a nebeudou an dilhad breizek. Ar wazed ne zougont mui nemet eun tok a c'hiz koz, ha c'hoaz meur a hini n'o deus mui tok ebet, met hepken eur boned o gra henvel ouz lakepoted, ouz hailhoned. Eun druez eo ! Ar merc'hed o deus dilhad a c'hiz kêr, ha ne c'houzont ket o gwiskad nag o dougen, ha n'ouzoun ouz petra int henvel. Na pegeñ divalo int e kichen ar merc'hed gwechall, gant o c'hoefoù gwenn ken kaer, o mouchoerou a bep liou !

E Plougastel, a drugare Doue, an dud diwar ar maez a zalc'h d'o dilhad breizek. Da zul, en oferenn-bred, e weler ar wazed gwisket evel m'oa gwisket o zadou, gant jilet-nou glas, gourizou kaer, brageier du. Ar merc'hed a zalc'h mat d'ar c'hoefoù gwenn a zouge o mammou en o raok, hag hini ebet eus ar merc'hed diwar ar maez n'eo gwisket evel merc'hed kêr.

Pa vez eureujou, pa vez prosesionou, ar wazed o deus jilet-nou a liou mouk-ruz, an hevelep liou gant souda-nenn an Aotrou 'n Eskob. An neb en deus c'hoant gwelet dilhad kaer n'en deus nemet dont da bardon Plougastel, pardon sant Per, a vez d'an 29 a vezeven pe d'ar zud war-lerc'h an 29 ; pe c'hoaz da bardon Feunteun-Wenn a vez da hanter-eost. Ar wazed hanvet da zougen ar zent pe ar bannielou d'ar brosesion a wisk neuze o dilhad kaera, hag an dilhad-ze a zo eun dudi sellet outo pa vez an heol o lugerni.

Mar d'eo kaer dilhad ar wazed, dilhad ar vugale a zo c'hoaz kaeroc'h. Netra koantoc'h eget ar baotred vihan ha dreist-holl ar merc'hed bihan. Ar re-man o deus saeou, tavancherou a bep liou, gwer, mouk-ruz ha war o bruched bleuniou brodet. War o fenn o deus eur boned a briz bras

ha brao meurbed. Pa vez ar merc'hed bihan-ze bodet, e wije lavaret eul liorzad bleuniou.

Keit ha ma vezont er skol, ar merc'hed bihan a zoug an dilhad kaer-ze. Pa jomont er gêr eus ar skol, ec'h en em wiskont evel o mammou, e kemeront eur c'hoef gwenn. Ar c'hoef n'eo ket tost ken kaer hag ar boned. Gwechall, araok ar brezel, ar merc'hed, d'ar goueliou bras, d'ar prosesionou, d'an eureujou, o doa saeou dilhad a bep seurt liou. Abaoe ar brezel eo bet dilezet an dilhad-ze. N'o c'ha-ver mui nemet en armeliou. Tennet e vezint eus an armeliou da c'houeliou ar Bleun-Brug, met eun dra vat e vije kenderc'hel d'ober dilhad evel ar re-ze ha d'o dougen d'ar goueliou bras, rak gwall zister eo breman dilhad ar merc'hed abaoe ar brezel.

Da bemdez, ar wazed a zoug, bonedou plat, beredou, hag ive pa 'z eont d'ar marc'hajou, d'an oferenn vintin. Neuze int gwisket demhenvel ouz martoloded. Met d'an oferenn-bred atao e lakont an tok hag o dilhad kaer.

Plougastelliz a zo tud laouen, mat da gêzeal. Kalet int ouz ar boan, kregi a reont el labour hep damanti. Abaoe em nebeut bloavezioù e c'houezont kalz arc'hant gant o sivi, met n'e ket hep poan e c'houezont arc'hant. Epad ar bloaz penn da benn ez eus da labourat wardro ar sivi, ha p'eo dare ar sivi, ez eus d'o gwerza, hag evit-se ez aio tud eus a Blougastel da Vro-Zaoz, da Baris, d'ar c'hêrioù bras, hag an dud-ze, eus ar mintin beteg an noz, a zo o redek du-man, du-hont, o klask gwerz d'ar sivi ma ne jomo panerad ebet da vreina. Pa vez echu mare ar sivi, e weler gwazed hag a zo skuiz maro, rak epad eur miz penn-da-benn n'o deus ket gellet kousket kalz ; n'e ket epad 40 eur ar zizun e labouront e amzer ar sivi, met 80 ha 100. Gouzout a reont : pa vez ar mare, eo pesketa ; ha pa vez dare ar sivi, eo o gwerza. Ma chomfent da gousket en o gwele, e lec'h labourat, o devije nebeutoc'h a boan, met ive nebeutoc'h a arc'hant, ha ne c'helfent ket kaout evito hag o bugale ar pez o deus ezomm.

J. U.

Kastell Keryann

En amzer-ze n'oa ket brao beza leal, evit doare, hag an Aotrou Tersec, noter e Lesneven, e voe kraouiet, epad meur a zizun, evit beza restaolet e bedra d'an Aotrou de Brillhac.

Beb bloaz e teu breman diavézidi da Geryann, da wellet ar c'hastell kaer, da c'houlenn hano, zoken, eus ar re o deus tremenet o buhez etre e vogeriou, hag, poent a zo bet, e veze lavaret a bep seurt traou anezo ; n'eus ket keit-se c'hoaz em oa diskleriet war « Feiz ha Breiz » petra a oa gwir ha petra n'oa ket. Tud a zo hag a fell d'ezo gwelet an toull e lec'h ma veze taolet aotronez yaouank Pariz gand itron Geryann, ha koulskoude, er mare-ze, n'edo ket ar c'hastell-man, en e zav ! met n'eus fors ! C'hoant o deus ive da wellet an toull all dizoloet ugent vloaz a zo e-kichen ar gegin, « e lec'h ma voe kavet, emezo, an diou itron, gwerzet d'an dispac'herien gand eur vatez » ; n'eus droug ebet, er c'homzou-se, met, e gwirionez, hel lavaret am eus, ne gav ket d'in o divije gellet diou vaouez koz, oajet a zeiz hag a zek vloaz ha tri-ugent, diskenn, dre eur skeul, da vont en toull-se, da veza paket ennan evel logod ! Ha neuze, eun den desket, rener leordi Kemper, an Aotrou Guennec, Doue r'her pardouno, en deus kavet, etouez ar paperiou koz, ar merk anat e oa bet paket an diou itron e Kastell-Paol, araok beza kaset da Lesneven ha da Vrest, ha gant va zad-koz am eus klevet o devoa gellet tec'het dre zindan an douar, hervez m'am eus merket war niverenn miz gouere. Karet e oant en o farrez hag en o bro evid ar vad a raent ; o servicherien, dreist-holl, a vije bet gwelloc'h ganto beza prizouniet eged o gwerza ; pa glevjont e oant bet dibennet, e voueljont dourek, hag unan bennak anezo a varvas gand an displijadur ; ar paotr a gambr, Yann Paulin, a bedas Doue, bemdez, evid ar varkizez, epad an daouzek vloaz ma chomas beo da c'houde ; Marianna Pitot, plac'h

a gambr an itron Launay, a ziskouezas ive kaout keuz d'he mestrez ; evel ar zervicherien all he devezo, hep bloaz, tri-ugent skoed da gaout, epad he buhez.

Loeiz Joss, keginer Keryann, ne fellas ket d'ezan pel-laot dious ar c'hastell ; chom a reas eno ken a deuas an aotrou de Brillhac, perc'henn nevez Keryann ; neuze, da lavaret eo er bloavez 1807, e voe lavaret d'ezan chom eno da vervel ma karje ; an aotrou a fermas d'ezan, an tu kleiz eus ar c'hastell, hag ouspenn, al liorzou, ar c'hrevier, daou bark douar labour, goaremeier, koajou-tail, evit pevar c'hant lur ha bep bloaz, e roe d'ezan pevar c'hant lur ive o veza m'en devoa servichet an itron a Goatancours gant kement a lealded.

Loeiz Joss a oa e Keryann evel er gêr ; pep tra a veze fiziet ennan, hag ober a rae evel ma vije oc'h ober d'ezan e-unan. Hanter-amzer, an Aotrou de Brillhac ne deue ket wardro ; eun tamm oad en devoa ; e Kastell-Paol e chome aliesoc'h eged e Keryann ; e Kastell e varvas er bloavez 1810 ; e vez a zo e bered Kastell, harp ouz iliz Sant-Pei.

Loeiz Joss a rene pep tra wardro Keryann ; hen eo a lakeas fourra gwez yaouank e bali Sant Noug, beteg ar vourc'h ; beo e oa c'hoaz er bloaz 1813, rak lenn a reomp war ar paperiou en deus bet, er bloavez-se, pevar c'hant lur evid e bansion, digant bugale an Aotrou de Brillhac ; mervel a eure nebeud goude hag e voe beziet e Sant-Noug.

An Aotrou de Brillhac en devoa cur verc'h eus e wreg kenta, Adelaïde de Roquefeuil ; eil-zimezi a reas gand eur giniterv d'ezan a roas d'ezan eur verc'h all hag eur mab, Charlez ; met hen-man a varvas er bloaz 1813 d'e driouec'h vloaz hag e gastell Keryann a en em gavas gand e c'hoar hena, Sidonia, a zimezas, e Sant-Noug, gand an Aotrou Hilarion, kont de Forsanz, eus maner Kervolongar, e Garlan ; eno e vevjont meur a vloaz ; pemp kraouadur o devoa pa deujont da chom da Geryann.

TINTIN ANNA.

❧ Prijant Manac'h ❧

Eun dra gaer eo, d'ar re a zo e stad ar briedelez, plega an eil d'egile, met Prijant a rae cun tammik re d'e hini goz, betek an dervez m'en em gavas ar pez a zo merket aman warlerc'h :

E kichen Kemper edont o chom o daou, Marc'harit hag hen ; an daou bried a en em gleve mat, rak Prijant ne gave ket diaes plega, ha Marc'harit ne gave ket diaes gourc'hemenn ha derc'hel start warnan. Eur vaouez a bouez oa hi, daou c'hant daou-ugent lur a oa enni, hag hen, er c'hontrol, a oa moan hag hira e gorf evel eun troad forc'h ! Ar wreg a oa teodet mat, ha c'hoant atao d'ezhi da welout ha da glevout pep tra ; an ozac'h a oa eur pôtr chentil hag a anzave outi kement tra a gleve.

Met, eur zulvez da noz, e yeas Prijant d'ober eun dro, warzu Lann ar C'hrec'h, p'oa brao an amzer ; eun tamm tan war e gorn, butun en e c'hodell, eutusa den a oa war an douar e oa en deiz-se. En em gaout a reas en eul lec'h distro, tost d'e gêr, hag e klevas trouz etouez ar brug hag al lann.

Tostaat a reas hag e welas eul louarn, eur vran gantan en e c'henou ; edo o vont d'he dispenn ha d'he dibri, pa voe spontet gant Prijant hag e tec'has kuit d'an daoulamm ; ar vran, n'oa ket maro c'hoaz ; mont a reas da joucha etre divrec'h an den, war e vruched, hag e chomas eno. Prijant a gendalc'has gand e hent, betek eur c'hoad tenval, hag eno e welas eur vaouez koz, azezet war al leton ; kelc'hou aour oa endro d'he fenn hag endro d'he divrec'h ; eur vantel rouz war he diouskoaz, eur pennad bleo gwenn dispaket war he choug. En he c'hichen, e oa eur gaoter arc'hant o tivogedi war gefiou-tan ; ober a reas eur zell a-dreuz ouz Prijant hag e lavaras :

— Petra 'zo aze ganez, Yann-seitek ?

— Eur vran eo, salv ho kras, mamm goz, emezan, eur vran lammet ganen eus adre skilfou Alanig !

— Pebez eur-vat, emezi ! Va labousig-me eo ! va la-

bous muia karet ! Da drugarekaat a ran da veza e zigaset d'in, hag o fell d'in ober eun dra bennak evidout. Selaoù aman ganen : « Me eo sorserez al lenneier, merc'h-vihan d'ar sorserezed bras ! Sell ! al louzaouenn a zo o virvi er gaoter, a ro skiant da zivoutout pep tra, hag ez an da rei an tanva d'it ! »

Sevel a reas golo ar pôd, tenna reas anezan eur yeoten hag her roas da Brijant, Hen-man boazet da zenti, a lavaran d'eoc'h, ne c'hinias ket evit he louka, ha kerkent, e klevas eur vouez o lavarout : « Trugarez d'it, evit ar vad az peus graet ! » Kaer en devoa sellet ne wele den, met ar sorserez a lavaras : « Arabad eo d'it beza souezet ! Ar vran eo he deus komzet ouzit ! Hiviziken e klevi yez al loened ; met, mervel a ranki ma tiskuilhas an draze da unan bennak ! »

Talvoudus kenan e oa an donezon-ze da Brijant, rak al loened, a-wechou, o deus muioc'h a skiant eged an dud, hag e teskas meur a dra ganto.

Epad eun dervez bennak e chomas e sekret gantan ; siellet oa e vuzellou ; Marc'harit n'he devoa difizians eus a netra.

Hogen, d'ar merc'her vintin, p'edo o starna ar gazeg da vont d'ar foar da glask eur penn-moc'h, respet d'eoc'h, e teuas e hini goz he dilhad-zul ganti : « Me a zo vont ive gant va yer », emezi. Sevel a reas er voetur, ha yao warzu kêr, ar c'hi da heul ; hennez a harze laouen, a gleiz hag a zehou, adreñv hag arao ; lammet a rae ouz fri ar gazeg ; « Gwinizenn », — hano ar gazeg koz oa hennez, — a bildrote, izel he fenn : « Asa ! eme ar c'hi, n'eus ket kalz a lorc'h ennout o vont e kêr, me gred ? »

— Ma vijes em flas, n'az piñe ket muioc'h ! eme ar gazeg ; bec'h a zo warnon ! hounnez, ar wreg-se, ne zav ket alies er voetur, met pa ra e vez karg a-walc'h ! Ken teo hag eur varikenn eo !

Pa glevas o marvailhou, Prijant a zirollas da c'hoarzin, ha Marc'harit, droug enni, a c'houlennas outan :

— Perag e c'hoarzez ? genaoueg !

— N'ouzoun ket, va dous, emezan ; ouzin va-unan emichans !

Met Marc'harit ne gredas ket an dra-ze, hag a boanias gantan : « Lavar d'in 'ta perak ? » Ar paour k ez Prijant a nac'has muia ma c'hellas ; met, diouz an noz, pa voe distarnet al loen, hanter dorret e benn gand ar rannell o c'houlenn dalc'hmat digantan : « Lavar d'in eta ! » e lavaras dic'hoarz : « Eun dra eo, Marc'harit, ha ne c'hellan anzav ous den ebet, dindan boan a varo ! » An dro-man, avat, en devoa lavaret re ! An dro-man e teuas an dour en he genou da Varc'harit : « Allo ! klevet a rankin ganez ! — Nann, nann ! truez ! eme Brijant. — Lavarout a ri, goulskoude ! »

Anaout mat a rae he gwaz !

Ar paour k ez den a en em astennas war e wele da vervel, rak gwelet a rae n'en divije peoc'h c'bet nemet neuze ! O welet e oa diaes penn e vestr, e teuas ar c'hi da lipat e zourn, ha Prijant a huanadas :

— Ya ! mervel a rankan, ki bihan ; rak ar vestrez a fell ganti tenna diganen komzou ha n'am eus ket aotre da ziskleria !

D'an ampoent, e oa deuet ar c'hilhog en ti, uhel e gri-bell gantan, o klask eun tamm bennak da bigosa. Ar c'hi, an dour en e zaoulagad a droas e benn outan hag a lavar- ras :

— Bez sioul, da vihanan ! Ar mestr a zo fall !

Met, ar c'hilhog, dichek, a ganas en eur lavaret :

— Petra ? Gouela 'res te ? Abalamour m'eman ar genaoueg-se o vont da dremen ?

— Va mestr, eur genaoueg ? eme ar c'hi.

• — Ya, ya, eme c'gile, genaoueg eo ! re bennasket eo, evelato ! Ma teufe an holl yer a zo dre aze da glask va lakat da gana, en despet d'in, e pakfent eur freskad diganen, n'eo ket gevir eo !

Komzou ar c'hilhog a reas mez da Brijant ! Santout a reas raktal ar vuhez o tont a-nevez ennan hag e savas war e dreid ; ha d'ar red da gaout Marc'harit :

— Daoust hag atao ez peus c'hoant da glevet perag e c'hoarzen ?

— Ya vat, emezi, lavarout a ranki.

— Mat, klev 'ta neuze, emezan, krak ha kerr. Hag e krogas en e benn-baz ha dao.....

— Dal, emezan, da , da  d'id ! Daoust ha klevet az peus breman.... trouz war da groc'henn ?

Hag e skoe, hag e skoe.... war he c'hein.... hag ize-loc'h !...

Adaleg an dervez-se e voe chenchet penn d'ar vaz ! Marc'harit a zo deuet da veza chentila, tenera, sentusa, karantezusa, gwella maouez a zo er barrez ! Ar merc'hed yaouank o deus c'hoant da zimezi, arabad eo d'ezo lenn an danevell-man d'ar b tred yaouank, a gemerfe skouer war Brijant, marteze.

Gant douster, madelez....., ha finesa e teuint a-b... anezo hag e vezo bepred urz-vad en o c'h r.

(Troet diwar danevello  an A. de Par-sceau gant TINTIN ANNA).

Tenzor al laeron-Vor

(KENDALC'H)

Epad tri devez ha teir novez e kerzas dibaouez an « Naer-Wi-ber », lestr al laeron-vor, war zoureier ledan ha tenval ster Sant-Yann. Pa gredas d'ar c'habiten, eur Saoz e hano Harry Smithson, en devoa lakaet tachenn awalc'h etrezan ha Spagnoled ar « Vir- gen del Pilar », e eorias e lestr en eun ouf pe eur pleg-dour a oa er st r ha kerkent e c'hourc'hemennas diskarga er bagou bihan an holl draou prizius a oa ennan.

Sentet e voe outan kerkent hag ar bagou bihan a reas meur a dro etre al lestr ha ribl ar st r, leun-tenn o vont d'an douar ha goull o tont endro. War-dro serr-nouz e oa graet al labour. Ne chome e lestr ar breizerien nemet eun nebeut traou, bihan-tre o zalvoudegez.

Antronoz-vintin e yeas al laeron-vor d'an douar, holl armet- mat ha ganto kalz bevans a bep seurt. Ober a rejont da Verc'he- dig dont d'o heul ha ne chomas el lestr nemet eun dek kanolier bennak gant eun ofiser. Heman en devoa bet urz da virout ouz ar

Spagnoled da vont larkoc'h ha da c'hoeledi an « Naer-Wiber » ma teuje ar re-man da gaout an tu gounid.

Mennoz Harry Smithson a oa kuzat en eur c'heo doun a oa war hed eur c'hart-leo bennak eus ar stêr an aour, an arc'hant hag an holl draou talvoudus en devoa skrapet du-man ha du-hont war ar moriou. El lec'h-se ive e vije bet aes-bras d'ezan en em zifenn diouz ar Spagnoled ma o divije kavet ar re-man an tu da zont war e lerc'h ha d'e gelc'ha eno gant e dud.

Epad eun devez hag eun nozvez e poanias al laeron-vor da gas o finvidigeziou d'al lec'h dibabet gant o mestr evit-se. Pa voe echu o labour ganto e tistroas eun nebeut anezo war ribl ar stêr. Gourc'hemennet e oa bet d'ezo gant Harry Smithson, o c'habiten, en em guzat tost d'an dour etouez ar c'horz hag an elestr hir ha chom da c'hortoz eno ken ma deuje ar Spagnoled da glask lakaat an arigrap war an « Naer-Wiber ».

Nebeut amzer goude e weljont al lestr « Virgen del Pilar » o tostaat, dispak-kaer ar goueliou warnan. An « Naer-Wiber » a oa kuzet a-dreuz eur beg-douar koadet ha dare da denna war ar Spagnoled hep gouzout dare d'ezo. Ar re-man daoust ma oant war evez a oa dibreder awalc'h d'ar mare-se rak ne welent c'hoaz netra dirazo war ar stêr.

Kerkent ha ma voe degouezet o lestr war eeun d'ar beg-douar e tarzaz eur strakadenn feulz en oabl seder hag eun nebeut bodedou dir a stokas rez an dour ouz boursellou ar « Virgen del Pilar ». Kanoliou al laeron-vor eo a rae an dismantr-se.

Tizet-mat e oa bet lestr ar Spagnoled gant tennou o enebourien rak pa deuzas en aer ar moged du-pod a oa en em ledet war ar stêr, e oa kostezet diouz eun tu hag an dour oc'h eonenni a yae ennan gant trouz. Neuze e savas firbouch war ar « Virgen del Pilar ». Ar c'habiten Fernandez Gomez della Sierra d'Oro a glaskas da genta tenna war al laeron-vor met kement a gostez a oa gant e lestr ma ne c'hellas ket eeuna e beziou-kanol nag o zrei a zoare war-du ar re-man. Anat e oa ne chomje ket pell « ar Virgen del Pilar » war c'horre an dour.

Gourc'hemenn a reas neuze ar c'habiten spagnol d'e dud lakaat ar bagou bihan war ar stêr ha diskenn enno gantan evit mont da daga an « Naer-Wiber ». Kerkent martolodet Bro-Spagn, kounnaret holl, a gerzas gant o bagou etrezek o enebourien. N'o devoa ket bet an dud-man amzer da garga a nevez o feziou-kanol pa en em navas ar c'habiten Fernandez en o c'hichen gant e baotred.

O welout ne c'helljent ket herzel ouz ar Spagnoled da bignat war o bourz ha d'o laza holl, e lakas ar breizerien an tan er barilhadou poultr a oa e strad o lestr.

Na spouronusa tarzadenn ! Pulluc'het e voe an « Naer-Wiber » hag an tammou anezi o strinka a bep tu a lazaz kalz Spagnoled hag a c'hoeledas o bagou bihan, holl nemet unan. Eeun d'ar mare-se edo ive ar « Virgen del Pilar » o vont da strad ar stêr, trec'het gant an dour a garge dibaouez e boursellou freuzet. Mantrus a oa gwelout an distruj.

Ar Spagnoled ne oant ket bet lazet a glaskas tostaat ouz an dour en eur neu, met al laeron-vor a oa kuzet etouez ar c'horz hag an elestr war ribl ar stêr a denne warno didruez hag o laze an eil war-lerc'h egile.

Lavaret em eus d'eoc'h e oa bet goueledet holl vagou bihan martolodet Bro-Spagn nemet unan. Houman pa ne voe den ouz he sturia a yeas gant red an dour hag a voe paket gant ar gasenn a oa e kreiz ar stêr. Korfou maro a oa enni, an eil a-dreuz war egile, hag e kichen ar stur en em gave Gwenole kalonek astennet war livenn e gein hag ar gwad o tivera diouz e dal. Semplet e oa bet gant ar c'hloazadenn en devoa graet d'ezan eur pezh tamm koad strinket diouz al lestr pulluc'het.

Pa zigoras e zaoulagad e welas hor mignon e oa bet kaset e vagig gant red ar stêr pell diouz lec'h an emgann. Mantret e voe e galon gant an daolenn spontus a oa dirazan hag anaout a reas ar c'habiten Fernandez etouez ar re varo.

Digalonekaet e oa Gwenole gant ar gwalleur spontus a gendal-c'he da stourm outan ken didruez ha daelou c'houero a c'hlebas e zaoulagad hag e zioujod. Met en em erbedi a reas ouz an Aotrou Doue ha Sent Breiz ha kerkent o sonjal er risklou bras en devoa tremenet e-biou d'ezo hep kaout nemeur a zroug, e voe frealzet hag e trugarekaas Mestr bras ar bed da veza miret d'ezan e vuhez.

Daoust d'ar boan a rae d'ezan ar gouli a oa en e benn, e krogas Gwenole er stur hag e lezas ar vag da vont gant ar gasenn. N'en devoa ket c'hoant da zouara re abred gant aoun da veza paket gant al laeron-vor.

War-dro serr-nouz e reas ar sonj da dostaat ouz ribl ar stêr. Naon-du en devoa ha brevet e oa ouspenn gant ar boan hag ar skuizder. Ne vije ket bet fur d'ezan ken nebeut lezel ar vag da gerzout en denvalijenn. A-hend-all ar c'hoant da dec'hout pelli diouz ar vagad tud varo a oa gantan a vroude ar menoz en devoa da vont d'an douar.

Bleina a reas e vagig war-du glann zehou ar stêr ha ne voe ket pell evit e staga ouz eur wezenn gant eur fun. Dioustu en em la-kaas da glask eun dra bennak da derri e naon hag e kavas frouez a bep seurt, peuz-tost ac'hano. Daoust ma vije bet gwelloc'h d'ezan eun tamm bara sec'h bennak da chaokat e tebras kalonek ar bouetach glas-se lakaet war e hent gant madelez an Aotrou Douea.

Pa voe digarezet e naon eun tammig e yeas Gwenole da glask eul lec'h da c'hourvez evit tremen an noz. Arvarus e oa d'ezan chom da gousket war ribl ar stêr rak loened gouez a bep seurt a oa er vro-se met gwelloc'h e kave tremen an noz eno eget er vag tost d'an dud varo a oa enni.

A greiz ma edo da vat o furchal a bep tu e tilmmas etrezek ennan eur mell loen du, henvel awalc'h ouz eur bleiz. Armet-mat e oa Gwenole, diou bistolenn hag eur c'hour-glenv a oa stag ouz e c'houriz hag eur fuzul a oa gantan war e skoaz. Dispont e oa ar paotrig, met o veza ma n'edo ket war evez, e voe trubuilhet o klevout mouez iskis al loen hag e c'hopas : « Santez Anna, Mamm-goz ar Vretoned, ho pezit truez ouzin. »

Kerkent e tregernas eur c'houitelladenn skiltr en denvalijenn hag al loen a chomas a-zav evel ma vije bet torret krenn e diz gant eur galloud dreist-natur.

Eun den a oa o tostaat, bras ha nerzus da welout e kreiz an amc'houlou a rae al loar a oa eeun o sevel d'ar mare-se. Gwenole a droas beg e fuzul etrezek ennan, met an den a lavaras d'ezan e brezoneg : « Bez dinec'h, va faotr, n'oun nag eun torfedour nag eun den gouez. Eur Breizad oun evelout-te : Deus ganin d'am lochenn hag e c'helli kousket eno dibreder. »

Eur souezenn a gouezas war Gwenole hag a reas d'ezan chom dilavar eur pennad. Senti a reas evelato hag e yeas gant fizians da heul ar gwaz dianav en devoa komzet en eun doare ken hegarat. Al lochenn n'edo ket pell ac'hano. Mont a rejont enni hag al loen-du, eur c'hi bras ha krenv, a deuas war o lerc'h.

Goude beza debret hag evet e walc'h e tisplegas Gwenole da berc'henn al lochenn piou e oa ha petra a oa c'hoarvezet gantan absoe m'en devoa kuitaet Breiz. Konta a reas ive penaos e oa bet gouledeket ar « Santez Anna » hag ar « Virgen del Pilar » gant al laeron-vor hag en eur echui e gaoz e lavaras e oa glac'haret bras o klask gouzout petra e oa deuet Berc'hedig, e vignonez, da veza. Ober a reas perc'henn al lochenn goulennoù ouz ar paotrig diwar-benn ar verc'hig-se hag ar mous a lavaras d'ezan kement tra en devoa klevet gant Berc'hedig hag a selle outi hag ouz he zud.

Dre ma komze Gwenole e frome ar gwaz en devoa roet degemer d'ezan ha daelou puilh ha sioul a redas war e zioujod. Abenn eur pennad e lavaras heman, e galon leun-barr gant ar glac'hari : « Paotrig ! Yeun ar Madeg a vez graet ac'hanoun ha me eo tad Berc'hedig, da vignonez. Kablus-bras oun da veza chomet keit all er vro-man rak pinvidik oun abaoe pell 'zo ha va dever a vije bet distrei da Blonevez-ar-Faou pa em boa dastumet peadra da sevel va merc'h en eun doare dereat.

« Warc'hoaz ez aimp da glask Berc'hedig ha gant skoazell an Aotrou Doue ha Sent Breiz e teuimp abenn d'he diframma diouz krabanou al laeron-vor. « Da c'hortoz, en em ro aze da gousket war da vele. »
(Da gendec'hel.)

KELEIER AR MIZ

Ar brezoneg, desket, lennet, kanet hag enoret er
maez eus Breiz

An Aotrou 'n Eskob a deu da ober eun dro er skol. En e enor ar vugale a gan soniou brezonek, dreist-holl « Kousk Breiz-Izel » ha « Bro Goz ma Zadou ». An Aotrou 'n Eskob a gemer kalz a blijadur ha goulenn a ra digant ar vugale kana eun eil gwech.

An dra-man a dremene, n'eus ket pell, e skol Sant-Josef, e Pouillé-les-Ponts-de-Cé, dirak Aotrou 'n Eskob Angers.

**

Eur c'helenner a zesk brezoneg d'e vugale. Ar re-man a zo laouen bras koulz hag o c'helenner e-unan, o teski yez ar Vretoned, dre ma 'z eo hini menec'h Landevenneg a reas o diskenn e Montreuil, mil bloaz 'zo, evel ma ouezer, hag ar skol a gomzomp anezi eo hini Santez-Austrebertha, e Montreuil. Ar c'helenner hag ar vugale n'int ket Bretoned koulskoude.

**

Eun tad a zesk ar brezoneg d'e verc'h vihan hag houma a zo lorc'h enni o lenn « Feiz ha Breiz ar Vugale » ha leoriou brezonek evel troiou Toudels ha Tom e gaz.

An dra-man a dremen en Holland, e kêr La Haye. An tad hag e vugel n'int ket Bretoned koulskoude...

**

Eur studier hag en deus desket ar brezoneg a zibabar yez-se evit gounit e lore a zoktor...

Eun Amerikan eo !

**

Ar c'heleier-se a raio, sur, kalz a blijadur d'ar Vretoned vat hag a raio mez d'ar re all...

PA OUEZER EN EM ZIFENN

Kelou a deu d'eomp eus Ottawa eo deuet Gallaoued ar C'hanada a-benn da gaout skridou o bilheji-bank moulet e saozneg hag e galleg ha nann hepken e saozneg evel ma vezent betek vremen.

Pegoulz e welimp-ni ivez, dre amañ, hor bilheji-bank, hor peziou hag hon timbrjou gant skridou moulet e brezoneg hag e galleg ?

Pa ouezimp chom ar pezh ma 'z omp ha stourm ouz kement hini a glask hol lakât da vont da C'hallaoued.

TAOLENNOU EUS ISTOR HOR BREIZ

Skrivet gant Edmond Boisecq ha skudennrouet gant Herri Caouissin, a gaver da brena e « Union des Œuvres Bretonnes », Pleiber-Christ, Finistère.

An taolennoù-se a zo moulet, e meur a liou, e giz ar re a hanv e galleg : « Images d'Épinal ».

Talvoudus int da lakât ar Vretoned vihan da anaout istor o bro.

An daolenn, 16 kevrenn war bep hini, 6 gwenneg ar pezh ha 30 lur ar c'hant.

EUIEN REGNIER

Erbedi a reomp ouz hon lennerien an Aotrou Eujen REGNIER, Rener Unvaniez ar C'helc'hiou keltiek, maro, d'an oad a 58 vloaz, d'an 18 a viz gouere, e Roazon, ha bet beziet eno d'an 22.

An Aotrou Regnier eo bet gant e « Walenn Geltiek », kannad ar peoc'h, ctre ar vrezonegerien a venn labourat evit Breiz ; laket en deus emgleo etre an holl gevredigeziou breizat.

E c'her oa : Peoc'h hag emgleo ha dao d'al labour !

An hini maro

A gelem ato !

« AR BREZONEG ER SKOL »

Goude beza grêt digemer e vennad gant 280 ti-kêr, e Breiz-Izel, Strollad Ar Brezoneg er skol en deus grêt eur gammed all hag e gas ken tost d'ar pal ma c'hell lavaret eo tizet gantan.

E miz meurzh 1936, an Ao. Tremintin, depute ar « Finistère », en devoa kinniget er Gambr eun danvez-lezenn a-du gant ar gelennadurez diouyezek. An Ao. chaloni Desgranges, depute ar Morbihan, a oa bet karget d'ober studi war se.

D'an 30 a viz mezeven, an Ao. chaloni Desgranges en deus diskleriet e sonj dirak Strollad an Deskadurez, en e benn an Ao. Ducos, depute. An Ao. Bail, depute ar « Finistère », en deus pouezet eus e wella a-du gant an Ao. Desgranges, ha setu m'eo bet pedet ar gouarnamant d'ober deski kenver-ouz-kenver ar brezoneg hag ar galleg en holl skoliou Breiz-Izel, bras ha bihan, hag ivez er skoliou miñtri.

Mouez ebet n'he deus dislavaret. Gant se, ret eo kredi, pegwir 44 depute strollad an Deskadurez, — tud a bep kostezenn, ha n'eus nemet tri Vreton en o zouez, — o deus votet, hep tortal, a-du gant ar brezoneg er skol, ar Gambr a voto ivez.

Strollad ar Brezoneg er Skol a gas gourc'hemennou ha trugarez d'an deputeed o deus douget dorn d'ezan.

Gant bodadeg Perros, — d'ar 26 a viz gouere da 3 eur, ha gant hini Plougastel d'an 23 a viz eost, — elec'h m'en em gavo holl darbarerien ar brezoneg, — e vo peurgempennet ha peurbenaet pep tra, e doare ma ne vo ken nep digarez da dermal, da zale, met da vont betek penn, hervez goulenn an deputeed.

GOUELIOU KEVREDIGEZ BROADEL BREIZ

Kevredigez Broadel Breiz, renet gant an A. Markiz de L'Estourbeillon, a ra he goueliou, er bloaz-man, e Kemperle, eus ar 26 d'an 31 a viz eost.

GINIVELEZ

Hor mignon mat Xavier de Langlais a zo laouen bras o kemenn d'omp ginivelez e drede bugel, TUGDUAL.

Yec'hed mat ha buhez hirr d'ezan ha ra gouezo war-nan bennoz e batron bras.

Yec'hed ar Vugale

ar "Sirop FERET"

a-eneb an Doken

Graet gant louzaouennou hag a gaver er mor, ar sirop-man a ro nerz hag a yac'ha ar gwad. Ouspenn m'en deus eur vlaz eus ar re wella, louzou all ebet ne ro kement a nerz d'ar vugale hag hen.

« Ramplasi a c'hell ervat an emulsionou, an eol-moru, ar sirop Portal, ar sirop Raifort iodé, hag all... » Ar vertuz en deus da yac'haat ar gwad, ouspenn ar vertuz da zigas an nerz d'an izili, a zo penn-abeg ma n'her roer morse en aner d'ar vugale taget gant an doken, an trousklennou leaz, ar werbl, an doureier fall, droug-ar-roue, hag ar zempladurez a deu war-lerc'h ar ruzel hag an dreo, etc.

En vente dans toutes les pharmacies.

Dépôt principal : **GRANDE PHARMACIE DU PROGRES**,
2, rue de Paris (au-dessus de l'Octroi), BREST.

Klenved ar c'henou hag an dent

L. LAPIQUONNE SUCCESSEUR DE
L. JEZÉQUEL

Tenner dent
Loret gant skol-vedesinerez Paris

A denn an dent hep poan hag a laka dent nevez, war aour
ha war gaoutchouk, hervez ar skoueriou diveza
Gwarantisa a ra e labour

RESEO A RA :

Bep Lun, e **LESNEVEN**, Hôtel Le Roux, ha bep Sadorn, e **BRASPARTS** hag er **FAOU**. — Ar c'habinet a gonsultationou a zo digor e Brest, 4, passage Saint Martin, aboue eur beteg kreisteiz, ha da 2 eur betek 6 eur. Téléphone 0-16

Eun hano hepken

Ar gwella marc'hadour lunedou a zo e **MONTRouLEZ!**...

LUNEDOU a bep seurd
evit an holl

Eun dibab eus an traou
gwella evit ar-re vouzar

Photos - Appareils - Plaques - Pellicules
(de toutes marques)

TI POITEL — Ti glas — Ti a fizians

War blasenn Thiers
MONTRouLEZ

Ti koz L'OLLIEROU

L'HOSTIS & JORDE, Successeurs

18, 27, rue Louis-Pasteur, 18, 27. — **BREST**

....Pa ho pezo eun dra bennak da brena, dalc'hit sonj
eo en **HON TI** eo e kavoc'h ato ar muia da joaz hag an
dessiniou nevesa e mouchouerou ha tavancherou brodet.

SEIZ, MEZER, HA DANVEZ A BEP SEURT

*Dioc'h ar galite an ti-man a werz gwelloc'h-marc'had
eget neus forz pehini all.*

Eun eskompt a **UGENT REAL DRE GANT** a vez roët
e marc'hadourez, ha **DEK DRE GANT** d'ar familhou ni-
verus diwar diskouez o c'hartenn.